

ԵԿԵՂԵՅԱՆ-ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ՄԵՐ ՆԱԽՆԵԱՅ ՀԱՒԱՏՔԸ

ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բազմավեպի 1955 Ապրիլ-Մայիսի միաց-
եալ թիւին մէջ, էջ 93-99, Հ. Ներսէս Տէր
Ներսէսեան դարձեալ փաստազուրկ յօդուած
մը ունի Տիրամօր Անարատ Յղութեան մա-
սին, ուր կան սակայն մէկ երկու կէտեր,
որոնց պարտք կը սեպենք անդրադառնալ
համառօտակի:

Գեր. յօդուածագիրը կը հարցնէ. «Ե՞նչ
պիտի ըսէ Ն. Եպս. Մովսէսեան ... եթէ հիմա

յիշատակենք Շնորհալիէն վկայութիւն մը,
ուր Տիրամայրը մահուր կը կոչուի նախ քան
Ս. Հոգիին եկաւորութիւնը» (էջ 94):

Եւ կը ներկայացնէ սա տողերը.

«Բարբառ աւետեաց ձայնիւ
Գարբիէլ զօչէր սրբունւոյն.

Առ քեզ առաքիմ, մահուր,

Պատրաստել տեղի տէրունւոյն:

Ապա կ'աւելցնէ նոր հարցում մը. «Ո՞ր

Ը.

ի ծերութեանդ գլորեցար, յորժամ զմեղդ էիր քաւելոց,
կարիք չունի թէ դարձ ունիր, վախեմ թէ հանց ես մընալոց:

Թ.

Իմաստութիւն առանց զերկիւղ ըզմողմոն յանդունդս իջոյց,
թէպէտ յաստէնս էր փառաւոր, յանդէն եղեւ փոքր եւ զրծուծ:

Ժ.

Մարմին արա չարեաց հերիք, յաստէս յանդէն ենք փոխելոց
Զինչ զէշ ու լաւ որ գործեցինք, մեզ առաջի են զընելոց:

ԺԱ.

Լաց ւ արտասուէ զաւրհանապազ, աղաչէ զՏէրն արարածոց,
Աստուած զըթած եւ ողորմած, քաւիչ մեղաց մեղուցելոց:

ԺԲ.

Նա զամենայն որ խընամէ, կանկնէ զանկեալն ի գլորելոց,
Ինքն է բարեաց պարգեւատու, դարձ եւ դարան մոլորելոց:

ԺԳ.

Խեւ Յովանէս լըցեալ մեղօք, թէ ասելոց ես լսելոց,
Երթ ի լերինըն բընակեաց, կամ հետեւիր զհետ սըրբոց:

(6)

Ն. ԵՊՍ. ԾՈՎԱԿԱՆ

Ը. — 1. — էիր — ես, ԿԻԼ.:

Թ. — 2. — ... ասդէն սէ'ր զօրաւոր,
ընդէն ... ԿԻԼ.:

Ժ. — 2. — ... որ զծեցեր, մեր ...
ԿԻԼ.:

ԺԱ. — 1. — ... աղաչէ ըզկոյսն,

սուրբըն սըրբոց, — 2 — Որ բարեխօսէ իւր
Միածնին, որ ողորմի մեղաց մերոց, ԿԻԼ.:

ԺԲ. — 1. — Ապա զամէն օք ... —
2 — Ինքն է բարեւոյ ... ԿԻԼ.:

ԺԳ. — 2. — ... բընակէ, ... դուն
Սուրբ Դրոց, ԿԻԼ.:

է ն. Եպս. Ծովականի քննական անկողմ-
նակալութիւնը, առարկայականութիւնը:

Սիւնի մէջ, 1954, էջ 202, բացորոշ և
վճռական վկայութիւններով ներկայացու-
ցած էինք Ս. Ներսէս Ծնորհալիի իմացումը
Ս. Կոյսի մաքրագործման մասին, և հարկ
էինք զգացած այդքան պարզ և յստակ
տողեր վերստին բացատրելու: Ի հաստա-
տութիւն մեր ըսածին հոս կը գնենք մէկը
այդ վկայութիւններէն:

«Էջ աւետեօքն հրեշտակին,
Բնակիլ յարգանդ սրբոյ Կուսին.
Նախ ի Հոգւոյն մաքրեալ ողին,
Հօր զօրութեան օթարանին»:

Ահաւասիկ երկու վկայութիւններ, մէկը
բերուած Հ. Ներսէս Տէր Ներսէսեանի կողմ-
է, որ Ծնորհալիի գրածը իր ուղած ձևով
հասկնալու համար կ'աւելցնէ «Նախ քան
Ս. Հոգիին եկաւորութիւնը» բառերը, մինչ
միւսը, բերուած մեր կողմէ, Ծնորհալիի
իսկ բառերով կը հաստատէ. «Նախ ի Հոգ-
ւոյն մաքրեալ ողին, Հօր զօրութեան օթա-
րանին»: Այսպէս, «Սեր ու զէմ բանաձևե-
րու համեմատութեամբ» աւելի որոշ կը
ստնուի այն խախուռ հիմը, որուն վրայ
կը փորձէ Հ. Ն. Տէր Ներսէսեան կառու-
ցանել իր խորխուռ տեսութիւնը:

Գեր. յօդուածագիրը սապիտի չքնա-
ղաղիտ վերագրում մըն ալ կ'ընէ մեզի իր
կզբակացութեան մէջ: Ն. Եպս. Ծովական
«Տիրամօր մէջ կը գնէ սկզբնական մեղքը
(հակառակ Գուշակեանի), իսկ անոր ջնջումը
կը գնէ Աւետման օրը (հակառակ Տաթեա-
ցիի)» (էջ 99):

Հոս աչքի կը դարնէ խորամանկութիւնը
Բաղմովէպի յօդուածագրին, որ աճաբա-
րական ձեռնածութեամբ նախադասութիւն-
ները կը տեղափոխէ: Զապեղծեալ այդ
կզբակացութիւնը սրբագրելի է սապէս:

Ն. Եպս. Ծովական չէ որ «Տիրամօր
մէջ կը գնէ սկզբնական մեղքը», այլ Ս.
Գրիգոր Տաթեացին, գրելով. «Կոյսն Մա-
րիամ Աստուածածին՝ էր ազատ ի մահա-
ցունէն և ի ներելոյն, բայց ոչ ի սկզբնա-
կանէն զոր Հոգւոյն Սրբով մաքրեցաւ:
Բայց միայն Փրկիչն մեր Քրիստոս էր ազատ
ի սկզբնականէն: Որոյ պատճառ է, զի ո՛չ
ի սերմանէ՝ այլ ի մաքուր արեւնէ Կուսին
էառ մարմին» (Գիրք Հարցմանց, Կ. Պոլիս,
1729, էջ 568):

Ս. Գր. Տաթեացիի այսքան պայծառ
և պատճառարանեալ տեսութիւնը չ'ընդու-
նիր Հ. Ն. Տէր Ներսէսեան, և առանց ունէ
փաստի կը պնդէ թէ Ս. Կոյսը «գերծ է
սկզբնական մեղքէ» (էջ 95):

Ն. Եպս. Ծովական չէ որ սկզբնական
մեղքի «ջնջումը կը գնէ Աւետման օրը»,
այլ Ս. Ներսէս Ծնորհալի, գրելով.

«Էջ աւետեօքն հրեշտակին,
Բնակիլ յարգանդ սրբոյ Կուսին.

Նախ ի Հոգւոյն մաքրեալ ողին,

Հօր զօրութեան օթարանին» (Բանգ
Զափաւ, էջ 176):

Կրկնեցինք այս մէջբերումը, այն յոյ-
սով որ անոր վերստին ընթերցումը կրնայ
լուսարանել կարգ մը միտքեր, որոնք մեր
երանելի նախնեաց գրածները յստակ աչ-
քերով, առանց գունաւոր ակնոյցներու,
կարդալու չեն վարժուած:

Զանց կ'ընենք վկայութիւնները Գր.
Գ. Պահլաւունի կաթողիկոսին և Իգնատիոս
Վարդապետին որոնք ձայնակից են Ն. Ծնոր-
հալիին (Տես Սիւնի, 1954, էջ 200, 2 և 201, 5):

Ուստի Ն. Եպս. Ծովական չի՛ շեղիր
«Իր իսկ հարազատ վարդապետներու գիծէն
և ուղղութենէն», ինչպէս կ'ուղէ կարծել
Հ. Ն. Տէր Ներսէսեան, այլ կ'աշակերտի և
կը հետեւի Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ սուրբ
և ուղղափառ Վարդապետներուն Ծնորհալի
Ներսէսին և Տաթեացի Գրիգորին, և «ա-
նոնցմէ վկայութիւններ կը հաւաքէ» խո-
րապէս քննելով անոնց իմաստները:

Ուրախ պիտի ըլլանք եթէ այս տողերը
առիթ հանդիսանան որ մեր Ս. Եկեղեցւոյ
Հայրերուն գրուածքները չ'իսեղաթիւրուին
ոմանց կողմէ, սխալ մեկնութիւններով և
քաշքշուք բացատրութիւններով, իրենց չիլ
հաշիւներուն պատշաճեցնելու համար զա-
նոնք:

Ն. ԵՊՍ. ԾՈՎԱԿԱՆ

